

INFORMATION TILL NÄRINGSIDKARE OM RENNÄRINGEN

ARVIDSJAURS KOMMUN UTGÖR EN DEL AV SÁPMI, SAMERNAS
LAND, OCH KOMMUNEN ÄR BELÄGEN I DET SKOGSSAMISKA
OMRÅDET. DET INNEBÄR ATT RENSKÖTSEL BEDRIVS HÄR
ÅRET RUNT.

ARVIDSJAUR
IN SWEDISH LAPLAND
árviessjávrrie

SÁPMI

Arvidsjaur kommun utgör en del av Sápmi, samernas land, och är belägen i det skogssamiska området. Renskötsel bedrivs här året runt.

Skogssamisk renskötsel bedrivs främst nedanför odlingsgränsen. Den särskiljer sig från renskötseln i fjällsamebyar genom att man aldrig flyttar till högfjäll. Istället har man mer sammanhängande marker där renskötseln flyttar mellan olika betesmarker.

VAD ÄR EN SAMEBY?

En sameby är trots namnet inte en enda fysisk by utan ett geografiskt område där renskötsel bedrivs. Samebyn är organiserad som en ekonomisk och administrativ sammanslutning med en egen styrelse. Det är en juridisk person som företräder renägarna i samebyn. Samebyn ska för medlemmarnas gemensamma bästa leda renskötseln på det geografiska området.

Källa: sametinget.se

Inom kommunen har fyra skogssamebyar sina marker:

Västra Kikkejaure
Östra Kikkejaure
Mausjaur
Ståkke
samt fjällsamebyn Luokta-Mávas sameby.

Ytterligare tre samebyar har flyttleder inom kommunens gränser: Svaipa, Semisjaur-Njarg och Maskaure. Det innebär att dessa samebyar har rätt att flytta/rastbeta inom kommunen.

Foto: Sandra Hallnor

SAMERNAS RÄTT TILL RENSKÖTSEL

Samernas rätt till renskötsel är skyddad i grundlagen. Enligt den är svenska myndigheter skyldiga att främja det samiska folkets möjligheter att behålla, utveckla och utöva sin kultur och samfundsliv.

Samernas rätt till renskötsel fastslås uttryckligen i regeringsformen 2 kap. 17 § om näringsfrihet. Renskötsel är en erkänd del av samernas kultur och traditionella levnadssätt i Sverige. Renskötselrätten utgör en särskilt rätt till fast egendom: bruksrätt.

Genom rättspraxis, som Skattefjällsmålet samt Nordmalingsmålet, har det fastslagits att renskötselrätten grundas i ett långvarigt bruk genom urminneshävd och sedvana. Det är även klarlagt att det rör sig om en rättighet av civilrättslig karaktär.

Av 23 § rennäringslagen framgår att sameby har rätt att flytta byns renar mellan skilda delar av byns betesområde. Denna rätt ingår i renskötselrätten. Av rennäringslagen framgår också att när renar finns inom ett område ska hund hållas i band eller vara instängd. För hundägaren gäller även strikt ansvar vilket innebär att hundens ägare ansvarar för alla skador som den egna hunden orsakar, oavsett om hundägaren varit oaktsam eller ej. Lösa hundar kan stressa renar, driva renar, skingra renhjordar eller driva renar åt fel håll vilket orsakar ett stort merarbete.

VAD ÄR EN GRUNDLAG?

Grundlagarna är speciella lagar som innehåller reglerna för hur Sverige ska styras. Grundlagarna ska skydda vår demokrati och är därför svårare att ändra än andra lagar.

RIKSINTRESSE FÖR RENNÄRINGEN

Rennäringen ses också som ett riksintresse. Ett område av riksintresse har skydd mot påtagliga skador i natur- eller kulturmiljön. Graden av skydd är reglerat i miljöbalken.

Detta innebär att mark- och vattenområden som har betydelse för renskötseln ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra näringens bedrivande i nutid och för kommande generationer. En stor del av Arvidsjaurs kommun utgör därför riksintresse för rennäringen.

VIKTIGA OMRÅDEN FÖR RENSKÖTSELN

Viktiga områden som kan ha status som riksintressen är flyttleder, övernattningsbeten, naturliga samlingsställen, svåra passager, speciella betesområden, områden kring anläggningar samt renhagar. Eftersom rennäringen inte är ett objekt som ska skyddas, utan en verksamhet vars delområden är beroende av varandra kan även rennäringens funktionella samband (det mellanliggande området mellan t.ex. vinter- och sommarbetesland) ha status som riksintressen.

DEN SKOGSSAMISKA KULTUREN

Den skogssamiska kulturen är unik och en minoritet i det samiska samhället, och är en tillgång för kommunen. Lappstaden är ett exempel på skogssamisk kultur i området. Kommunen tillhör också det samiska språkförvaltningsområdet vilket bland annat innebär att samisktalande har rätt att använda samiska i kontakter med kommunen och möjlighet till äldreomsorg och barnomsorg på samiska om någon önskar det.

ALLT STÖRRE UTMANINGAR FÖR RENSKÖTSELN

Samebyarna ser att renbetet minskar och förutsättningarna för renskötseln försämrats, och fortsätter att stå inför stora utmaningar. Samebyarna menar att under senare år har problemen inom kommunen förvärrats genom ökat rovdjurstryck, ökad exploatering och skogsbruk. Även klimatförändringarna påverkar renskötseln. En ökad frekvens av nollgenomgångar under vinterbetet leder till att det bildas is och skare som försvårar för renarna att beta. Det varmare klimatet kan också komma att påverka isförhållandena på sjöar och vattendrag längs renarnas flyttleder.

Foto: Kent Norberg, Jennie Granberg, Malin Johansson

Foto: Malin Johansson

VAD MENAS MED NOLLGENOMGÅNGAR?

När temperaturen växlar kring noll grader får det konsekvenser för renskötseln. Begreppet nollgenomgångar är ett mått på antalet dygn med denna temperaturväxling. Vad som menas är när det på samma dygn uppnås temperaturer över noll grader och under noll grader. När temperaturen pendlar kring noll grader tinas marken upp för att sedan frysa till is. Detta medför svårigheter för renarna att komma åt betet.

Eftersom all mark inom kommunen, förutom tomtmark, även utgör någon samebys marker innebär all ytterligare exploatering någon form av påverkan på rennäringen. Exempel på verksamheter som riskerar att påverka rennäringen negativt är ökad skotertrafik, hundspansskörning, övrig besöksnäring och testverksamhet. Renarna är särskilt känsliga under vintern och våren när vajorna är dräktiga. Om vajorna stressas kan det leda till att de kastar kalvarna de har i magen. För företag verksamma inom Arvidsjaur's kommun är en väl fungerande dialog därför helt centralt för att undvika eller minska negativ påverkan.

Foto: Sandra Hallnor, Malin Johansson

KONTAKTA SAMEBYN I ETT TIDIGT SKEDE

Funderar du på att starta upp en ny verksamhet, som på något sätt berör markfrågor som kan vara av intresse för samebyarna, kontakta samebyarna i ett tidigt skede för dialog. Detta kan underlätta för alla parter. Detsamma gäller vid utveckling av befintlig verksamhet, eller om du är osäker på hur din nuvarande verksamhet bör förhålla sig till rennäringen.

KONTAKTINFORMATION

Kontaktpersonen för samebyn är samebyns ordförande som sedan avgör hur frågan ska hanteras inom samebyn. Kartor, information samt kontaktuppgifter till respektive sameby finns hos Sametinget.se.

För mer allmänna frågor rörande näringslivsutveckling är du välkommen att kontakta Näringslivsenheten hos Arvidsjaur kommun, via naringsliv@arvidsjaur.se